

УДК

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Глебова Наталія Володимирівна, кандидат економічних наук., доцент кафедри бухгалтерського обліку, Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, Харків, Україна

Анотація — визначено необхідність залучення іноземних інвестицій, розглянуто відображення їх у системі бухгалтерського обліку, доведено, що облікова система має бути прозорою, а законодавча база — зрозумілою іноземному інвесторові.

Ключові слова — інвестиційні процеси, іноземні інвестиції, облік іноземних інвестицій.

Економічний розвиток країни завжди формується під впливом багатьох факторів. Разом з інвестиціями до країни надходять прогресивні технології, сучасна техніка, обладнання, зростає її експортний потенціал. Для України, яка вже тривалий час відчуває гостру нестачу внутрішніх фінансів для модернізації і розвитку галузей народного господарства, питання надходження зарубіжних інвестицій залишається актуальним і зараз.

Залучення іноземних інвестицій дає змогу країні-реципієнту отримати ряд вигод, основними з яких є поліпшення платіжного балансу; трансфер новітніх технологій та ноу-хау; комплексне використання ресурсів; розвиток експортного потенціалу і зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту..

Іноземні інвестиції є одним із найскладніших і найризикованіших видів вкладення коштів для інвестора, які можуть бути як джерелом значних прибутків, так і збитків. Це зумовлює необхідність вдосконалення їх регулювання, а також підвищення ролі бухгалтерського обліку та аудиту в процесі управління валютними операціями.

Дослідженнями інвестиційних процесів займалися В. Федоренко, І. Бланк, В. Рокоча, М. Прохорова, А. Маглаперідзе, О. Данілов, Дж. Розенберг. Питання щодо відображення

в обліку іноземних інвестицій висвітлювали С.Ф. Голов, О.В. Гаврилук, Я.Д. Крупка.

Зараз правова система України складається з більш ніж 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Проте, вітчизняне законодавство у цій сфері все ще залишається недосконалим.

Незважаючи на те, що економіка України останні роки переживає важкі часи, інвестори не вважають, що Україна повністю втратила свою репутацію в їх очах. Так, ми все ще спостерігаємо падаючу економіку, політичну нестабільність і уповільнений військовий конфлікт, і як результат значне падіння темпів припливу іноземного капіталу в нашу країну. Однак, як стверджує статистика минулого року, не все втрачено [3].

Порядок іноземного інвестування на території України регулюється Законом України "Про режим іноземного інвестування".

Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

На сьогодні розрізняють такі види та форми іноземних інвестицій: іноземна валюта, рухоме та нерухоме майно, акції, облігації, інші цінні папери у статутному фонді юридичної особи, грошові вимоги та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, права інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора, права на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, часткова участь у підприємствах, створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, придбання нерухомого чи рухомого майна, придбання інших майнових прав,

господарська та підприємницька діяльність на основі угод про розподіл продукції.

При цьому важливе значення має визначення оцінки іноземних інвестицій та інвестицій українських партнерів, включаючи внески до статутного капіталу підприємств, яка здійснюється в іноземній конвертованій валюті та у валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України.

Враховуючи специфіку здійснення інвестиційної діяльності, виникають певні особливості обліку іноземних інвестицій, їхньої оцінки з урахуванням того, що вони здійснюються коштами в іноземній валюті, будівлями і спорудами, обладнанням, сировиною, роботами й послугами, нематеріальними активами (ноу-хау, товарними знаками, правами на користування природними ресурсами – концесіями, програмним забезпеченням, технологіями тощо), акціями, облігаціями, майновими правами.

Особливості формування зареєстрованого капіталу повинні відображатися в статуті підприємства з іноземними інвестиціями, у якому визначають належну до внесення іноземним інвестором суму інвестиції, виходячи із перерахунку частки інвестора в іноземній валюті в національну грошову одиницю. Такий перерахунок здійснюється за курсом НБУ, що діяв на дату підписання установчого договору.

На підставі первинних документів, які засвідчують внесення інвестицій іноземними інвесторами (платіжних доручень про перерахування валюти; актів про виконані роботи і надані послуги; товарно транспортних накладних; актів про передачу нематеріальних активів), відображають їхню вартість з урахуванням достовірності оцінки з використанням цін міжнародних ринків, експертні оцінки.

При зміні курсу валюти за заборгованістю іноземних інвесторів виникає курсова різниця у частині внесків в іноземній валюті на поточний рахунок у банку, оскільки така заборгованість визнається монетарною статтею. Внески, які вносяться в негрошовій формі, вважаються немонетарною статтею, тому вони оцінюються за фактичним курсом іноземної валюти на дату підписання уста-

новчих документів, відповідно, курсової різниці тут не виникає.

Оцінка іноземних інвестицій, включаючи внески до статутного капіталу підприємства з іноземними інвестиціями, здійснюється в іноземній конвертованій валюті і в гривнях, за згодою сторін, на підставі цін міжнародних ринків або ринку України. При цьому перерахунок сум в іноземній валюті в національну гривню здійснюється за курсом, встановленим НБУ. Майно, що ввозиться в Україну як внесок іноземного інвестора до статутного капіталу підприємств з іноземними інвестиціями (крім товарів для реалізації або власного споживання), звільняється від обкладення митом. При цьому митні органи здійснюють пропуск такого майна на територію України на підставі виданого підприємством простого векселя на суму мита з відстроченням платежу не більш як на 30 календарних днів з дня оформлення ввізної вантажної митної декларації.

Бухгалтерський облік частки іноземних інвестицій при формуванні статутного капіталу відображають за дебетом рахунку 46 «Неоплачений капітал» і кредитом субрахунку 401 «Статутний капітал». Зарахування інвестицій на рахунок обліковують за дебетом субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» і кредитом рахунку 46 «Неоплачений капітал». На дату зарахування коштів необхідно відображати курсову різницю (дебет субрахунку 974 «Втрати від не операційних курсових різниць» або кредит субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці») [1].

При ліквідації підприємства-нерезидента сума, накопичена на рахунку 425 «Інший додатковий капітал», відноситься відповідно до складу доходів (дебет субрахунку 425 «Інший додатковий капітал» кредит субрахунку 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці») або витрат від неопераційної курсової різниці (дебет субрахунку 974 «Втрати від неопераційної курсової різниці» кредит субрахунку 425 «Інший додатковий капітал»). Отже, інвестиції відіграють важливу роль в ефективному функціонуванні економіки країни, адже одним із основних завдань інвестиційної діяльності є вибір об'єкту ін-

вестування. Створення високоякісної та ефективної системи обліку дозволить значно розширити спектр інвесторів і забезпечать максимальну ефективність вкладених іноземних інвестицій.

Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” під час організації бухгалтерського обліку необхідно керуватися принципом єдиного вартісного вимірника [4]. Згідно з ПСБО-21 таким вимірником є грошова одиниця України [5]. Це положення повною мірою відповідає Закону “Про режим іноземного інвестування”, згідно з яким “перерахування інвестиційних сум в іноземній валюті у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України, визначеним НБУ” [6]. Еквівалент гривні до іноземної валюти не є фіксованою величиною і підлягає перерахуванню на певну дату. Згідно з ПСБО 21 інвестиції в іноземній валюті мають бути оцінені за курсом НБУ на дату визнання статутного капіталу [5].

Можливо зазначити, що економічна і соціальна нестабільність як причина і наслідок тривалої кризи збільшили розрив між нами та провідними державами світу. Доволі швидко стало зрозуміло, що подолати ці проблеми самостійно за допомогою власних ресурсів Україна не зможе. Постало питання про залучення коштів ззовні – іноземних інвестицій. Через сукупність багатьох негативних факторів іноземні інвестори не поспішали вкладати кошти в нашу економіку. Обсяги зарубіжних інвестицій, які залучались, в багато разів були нижчими за бажані та необхідні для вітчизняної економіки.

Дуже важливо визначити свою стратегію щодо залучення та регулювання іноземного капіталу з урахуванням теоретичних обґрунтувань та досвіду інших країн. На сучасному етапі розвитку світового господарства прямі іноземні інвестиції є рушійною силою процесу глобалізації.

Можливо визначити несприятливі умови інвестування, такі як: недосконале законодавство щодо захисту прав власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, вимог до здійснення та контролю підприємницької діяльності; нерозвиненість інвестиційного ринку та інвес-

тиційної інфраструктури; відсутність правових засад та дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

Таким чином, облікова система має бути прозорою, а законодавча база – зрозумілою іноземному інвесторові.

Список використаної літератури

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/InstrukciyaKPlanuSchetov.aspx>.

2. Офіційний веб-портал Міністерства закордонних справ України (<http://mfa.gov.ua/ua>).

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.99 №996-XIV (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246 (зі змінами і доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

6. Про режим іноземного інвестування: закон України № 1390-VIII (1390-19) від 31.05.2016 р. (зі змінами і доповненнями) <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80> <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Автори

Глебова Наталія Володимирівна, доцент кафедри бухгалтерського обліку Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця, (glebnv11@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 08 січня 2018 року.

Опубліковано в авторській редакції.

